

Joseph Confavreux, Fabien Escalona

En vänster som inget lärt – den franska vänstern och Ukraina

Mediapart, 27 november 2022

[Denna artikel diskuterar meningsskiljaktigheterna om Ukraina-konflikten inom den franska vänstern (i bred mening).]

En del av den radikala vänstern närmar sig kriget i Ukraina med föråldrade glasögon. Där man bortser från karaktären på de regimer som står emot varandra på den internationella scenen.

Sedan den ukrainska armén återtagit Cherson har en debatt uppstått i väst om det inte nu gäller att dämpa ambitionerna att återta de landområden som förlorats i det land som utsatts för aggression. Än så länge en minoritet, men röster höjs för att så snart som möjligt få Ukraina att återvända till förhandlingar med angriparen, Vladimir Putins Ryssland, för att få slut på krig som både mänskligt och ekonomiskt är förödande och med stora risker för upptrappning med kärnvapen.

Inom den radikala vänstern har politiskt ledande och intellektuella rört sig i den riktningen, en fortsättning på kontroverserna beträffande vapenleveranser till Kyiv. I USA har vi sett hur delar av de progressiva i det demokratiska partiet gett uttryck för sådana stämningar, försiktigt visserligen, innan man retirerade och ådrog sig skarp kritik från en del av den radikala vänstern där.

I Frankrike går parlamentsledamoten för [vänsterradikala] *La France Insoumise*, François Ruffin, som på ägg i ett inlägg på *Mediaparts* blogg, där han ställer frågan om ”våra krigsmål” och manar till att ”göra allt för att kunna hålla fönstret till förhandlingar öppet”. Hans partikollega Jérôme Legavre agerar mer likt elefanten i porslinsbutiken med till både form och innehåll betydligt brutalare formuleringar, där han ger en känga åt ”detta Frankrike, soldat åt Nato, som levererar vapen och underblåser upptrappningen av kriget i Ukraina”.

Vi vet inte om hans rasande tweet ”Ned med kriget!” glädde Serge Halimi, chefredaktör för månadstidningen *Le Monde Diplomatique*¹. I tidningens novembernummer kom Serge Halimi med en lång artikel om Ukrainakriget, där han beklagade den tystnad som fransk vänster inom *La France Insoumise* och kommunistpartiet iakttagit och som han betecknade som ”mest angelägen om att ovädret skulle gå över”. Halimi beskrev den vänster som skrämdd av ”den vänster som anslutit sig till USA:s och Natos politik”, dvs socialistpartiet och de gröna, som om den blint tagit till sig USA:s och Ukrainas krigsmål.

Chefredaktören för den vänsterradikala månadstidningen kritiserar förvisso utan omsvep ”en vänster som ibland betecknats som ’campistisk’, med stort inflytande i Latinamerika och i arabvärlden, som är uttalat antiimperialistisk och utan att tveka vidarebefordrar, som på det gamla Sovjets tid, de flesta av Moskvas argument”. Halimi bemödar sig om att visa sin avsaknad av varma känslor för Vladimir Putin och framhåller att denne brutit mot internationell rätt och mot folkens rättigheter på ett sätt som inte går att stödja. Men den sorts eftergifter är långt ifrån något centralt i den analys han gör av läget i Ukraina och de former av solidaritet som krävs.

---

¹ Månadstidningen *Le Monde Diplomatique* grundades visserligen en gång av dagstidningen *Le Monde*, men numera står de på olika sidor politiskt. *Le Monde Diplomatique* har länge haft fokus på tredje världen med stark kritik av USA:s politik och varit en viktig ledstjärna för den alternativa vänstern, ö.a

Symptomatiskt är att olika ledarartiklar i *Le Monde Diplomatique* sedan den ryska invasionen inleddes i februari har ifrågasatt effektiviteten i sanktionerna, utan att ändå klart säga att de inte borde ha vidtagits (och inte heller hur man i övrigt skulle ha reagerat på Putins övergrepp). Man har kritiserat de stora vapenleveranserna, utan att samtidigt säga att man borde ha levererat mindre eller inga alls (men till vilka konsekvenser nu när det står klart att det är detta materiella stöd som möjliggjort ett motstånd som de ojämna styrkeförhållandena inledningsvis helt tycktes tala emot).

Symptomatiskt är också att Pierre Rimbert, ett annat ledande namn i redaktionen för *Le Monde Diplomatique*, aldrig gjort någon omvärdering av sin ledarartikel i marsnumret av tidningen, där han i långa stycken vidarebefordrade typisk Putin-retorik om nazisternas inflytande i Ukraina. I stället för någon kritisk granskning av sin egen blindhet inför den aggression som höll på att kokas ihop har Pierre Rimbert främst ägnat sig åt att kritisera ”den omfattande hjärntvätt” som krigshetsare bland politiker och medier i väst iscensatt.²

Ett geopolitiskt tänkande insvept i formalin

Det viktiga är fred – och för att komma dithän finns inget bättre än att meddela att ”Ryssland redan förlorat”, som Serge Halimi gör i sin artikel i novembernumret, eller att Ryssland ”redan bestraffats, redan straffat sig självt”, som François Ruffin gör på sitt blogginlägg.

Båda ger för övrigt [president] Emmanuel Macron sitt erkännande för att ha haft förstånd att vilja undvika att ”förödmjuka Ryssland”, trots att Kreml förblir ett svart hål där det är omöjligt att veta något om vilken sorts förödmjukelse, nederlag eller seger som skulle tillintetgöra, lugna eller skärpa den ryske ledarens agerande och krigiska lustar.

Vi är inte ute efter att lättvindigt säga emot de argumenten, av enkelspårighet eller USA-vänlighet. Frågor om krig eller fred, i synnerhet när förintandet av mänskligheten potentiellt kan stå på spel, kräver försiktighet och kritisk distans. Vi går också med på att de mål Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj ställt upp inte utgör *a och o* för vilken inställning som kan vara den ”rätta”.

Man kan till och med anse, vilket Emma Ashford nyligen gjorde sig till tolk för i ena artikel i *Foreign Affairs*, att om det finns en motsättning mellan Ukrainas territoriella integritet i strikt bemärkelse och någon *varaktig* säkerhet för landet och dess medborgare, då är förmodligen det andra målet vad som måste komma i främsta rummet. Men detta är något helt annat än att till varje pris förorda att man ska rusa iväg till förhandlingsbordet *av andra skäl* än de som rör den humanitära situationen för befolkningen på plats.

Av vissa skrivelser inom vänstern får man intrycket att detta krig är följden av konfrontationer mellan nästan lika avskyvärda imperialistiska makter och som bara berör oss genom sina obehagliga sidoeffekter (inflation, risken för en militär härva) och som man snabbt måste få ett slut på för att sedan kunna ägna sig åt de ”verkligt” viktiga frågorna som klimatförändringarna och ojämlikheten i våra samhällen.

Men det synsättet är felaktigt. Mellan raderna framgår, trots alla retoriska finter, att en del av den radikala vänstern har svårt att tolka de geopolitiska omvälvningar som pågår annat än genom ett raster som blivit helt föråldrat.

I detta sammanhang kan man bara häpna över den mängd hänvisningar till första världskriget som återfinns i Serge Halimis artikel där han drar paralleller mellan den rådande situationen och den sorglöshet som förhärskade i Frankrike före krigsutbrottet 1914.

---

² Se även hans artikel: [Ukraina och dess falska vänner](#) (från oktober)

Att beteckna ”anhängarna till en total seger för Ukraina” som ”en helig union” går i samma anda. Precis som när Halimi beklagande noterar att ”från Jean Jaurès till Aristide Briand, från Lenin till Clara Zetkin, när ett krig bröt ut i Europa och hotade att svepa med sig kontinenten gjorde sig vänsterns tribuner och pacifistiska demonstranter hörda. Inget sådant har synts till i fallet Ukraina. Ju mer konflikten förvärras och medierna rycks med, desto stummare förblir vänstern i Europa”.

Parallellen är märklig. Första världskriget var resultatet, möjligt att undvika, av en komplex härva av hemlig diplomati, rivalitet mellan imperialistiska makter och olika allianser där demokratiska regimer blandades med auktoritära imperier. Den tidens fredsrörelse, som till sist skulle visa sig vanmäktig, hade då närt hoppet om att folken skulle gå ut i storstrejk för att hindra den ömsesidiga massakern.

Jämförelsevis uppvisar invasionen av Ukraina en helt annan bild: ett land attackerar ett annat som inte utgjorde minsta hot, helt obekymrat om etablerade gränser och internationell rätt. Ett faktum som är svårt att rubba, även om man till leda upprepar att löften svikits om att inte fortsätta utvidgningen av Nato, vilket ska ha drivit på ilskan i Moskva (löften som aldrig formulerats officiellt, som gavs till en politisk enhet som upphört att existera – Sovjetunionen – medan Ukraina i realiteten inte hade något perspektiv på snabb anslutning, vilket under alla omständigheter hade varit i dess suveräna rätt att själv bestämma om).³

Men viktigare än referensen till 1914 är att vad som dominerar Serge Halimis text är en intellektuell ram, som var typisk under kalla kriget. Att han läxar upp Vladimir Putin beror inte bara på dennes förbrytelser, utan också på grund av att hans strategiska misstag tjänar USA och dess allierade. Och det går inte för sig. Alla upprepningar gör att det leder till att man börjar undra om det främst handlar om att vara mot kriget som sådant, eller mot ett krig som i förlängningen kommer att stärka USA:s position.

Chefredaktören för *Le Monde Diplomatique* varnar: ”En militär seger för Ukraina, som uppnått tack vara massivt militärt stöd från Väst, skulle sätta stopp för den ryska aggressionen och, i varje fall formellt, återställa Kyivs suveränitet över hela sitt territorium. Men, förutsatt att en sådan utgång inte skulle få Moskva att ta vansinniga risker, också med kärnvapen, för att motarbeta den, skulle det inte bara handla om en seger för Ukrainas folk. Det skulle också stärka USA:s ställning i världen, som skakats efter debaceln i Irak och Afghanistan, och befästa USA:s hegemoni för EU, som för gott valt att avsäga sig alla ambitioner till strategisk autonomi.”

Samma reflexer återkommer hos Susan Watkins, chefredaktör för *New Left Review*. I en artikel från i somras skrev hon att det som sker i Ukraina först och främst är en konfrontation mellan två stormakters olika strategier. ”Biden-administrationens sätt att värdera konflikten med Ryssland är tveklöst av imperialistisk karaktär i den bemärkelsen att den siktar på regimförändring och att befästa USA:s hegemoni över den eurasiatiska kontinenten”, säger hon. Européerna framställs som enfaldiga och de facto ”medsläpade in i nästa internationella storkonflikt till förmån för USA:s överhöghet”.

Vi kan också erinra om att Jean-Luc Mélenchon två veckor före den ryska invasionen hävdade att det var Nato som stod för den aggressiva hållningen. ”USA har bestämt sig för att annektera Ukraina till Nato och Ryssland känner sig förödmjukad, hotat, angripet”, sade han och tillade: ”Vi, i Frankrike, har inget som helst intresse [av en sådan integration], det angår oss inte.”

³ Om Nato-utvidgningen, se: [Natos utvidgning i Östeuropa – så gick den till](#)

Tre år tidigare hade parlamentsledamoten Bastien Lachaud, ett annat ledande namn inom *La France Insoumise*, gett ut en bok med titeln *Faut-il faire la guerre à la Russie?* [Ska vi föra krig mot Ryssland?] Där avvisade han ”det felaktiga alternativet mellan krigshets och villkorslöst stöd till Kreml” och pläderade för att ”återuppbygga en lugn relation med ett land som historien och geopolitiken med nödvändighet utpekar som en partner till Frankrike”.

Florian Louis, författare till skriften *Qu'est-ce que la géopolitique?* [Vad är geopolitik?] ser ett gemensamt drag i alla dessa ståndpunkter, ett tydligt intellektuellt arv med rötter i kalla kriget, när det läger som stod för frigörelse vant sig vid att fördöma alla fula knep från USA:s sida, för övrigt fullt reella. Men Florian Louis ser också spår av ”en gammaldags syn på geopolitiken, där Eurasien på grund av sin storlek, demografi och sina naturtillgångar utgör nyckeln till hegemoni över världen”.

”Enligt den uppfattningen inser USA att de inte kommer att väga tungt om man förblir isolerade på sin ”ö” i periferin. De ägnar sig därför outröttligt åt undergrävande insatser i syfte att splittra den eurasiatiska enigheten genom att underblåsa krig inom den. USA:s politik går därmed ut på att splittra Eurasien för att sedan lättare kunna styra över världen”, säger han till *Mediapart*.

Susan Watkins hänvisar också mycket riktigt till detta Eurasien och Serge Halimi skriver att ”Moskva representerar geopolitisk jämvikt och om man faller samman skulle det väcka nytt liv i amerikansk hybris”. I *La France Insoumises* internationella program framställs också USA som ”största hotet mot freden”.

Till en reflexmässig anti-amerikansk hållning, van att kritisera den stormakt som svarar för kapitalismens hegemoni över världen, kopplas nu överväganden som vill framstå som en realistisk syn på ”det stora spelet” i de internationella relationerna. Det gör det möjligt att med minen hos någon som inte låter sig luras jämställa USA:s imperialism och rysk imperialism.

Det synsättet tar ingen hänsyn till att ”Väst inte ville ha det här kriget”, eller att USA inte är särskilt belåtet över hotet från Putin, som bromsar dem i satsningen på att ”vrida axeln mot Asien” och ta konfrontation med Kina, vilket den ukrainske socialisten Taras Bilous i somras påpekade i *Jacobin*. Framför allt innebär det synsättet att man köper idén om att alla regimer är grå under senkapitalismen i en sorts outtalad relativism (eftersom den är moraliskt ohållbar).

En ”regimblind” hållning

Förvisso är det så att Väst begagnat sig av demokratiska ideal för att föra krig som i första hand handlat om strategi, energipolitik eller revanschbegär. Men detta räcker inte för att kunna hävda att olika imperialistiska regimer är likvärdiga när det kommer till geopolitik, som om stater inte var något annat än biljardbollar, som krockar på den internationella scenen.

Förvisso är det också så att varje land försvarar sina egna intressen utifrån sin egen förmåga. Men intressen är inte fallna från himlen och bestäms heller inte enbart utifrån historia och geografi. Det finns ett samband mellan inrikes- och utrikespolitik och ideologiska uppfattningar påverkar på samma sätt som de strategier som stats- och regeringschefer måste använda sig av för att skaffa sig legitimitet och kunna behålla makten.

Det är vad sociologen Yauheni Kryzhanovski framhåller i en nyligen publicerad text. ”Ryssland är inte bara en auktoritär stat, utan också en auktoritär stat som domineras av under rättelsetjänsten”, skriver han – där olika underrättelsetjänster ingår i ett nätverk av eliter av maffiakaraktär, skulle man därefter kunna tillägga. När en sådan regim nått vägs ände har den inget annat att tillgripa än ”krig utomlands” för att kunna motivera sin makt över ryssarna. Särskilt som ”den åberopade rollen som skydd mot yttre hot är en organisk del av under rättelsetjänsten”.

Kryzhanouski avfärdar Kremles motiveringar och säger att en viktig anledning till att Ukraina utsågs som måltavla för denna militära expansion sannolikt ligger i att regimen i det landet gått i *en helt annan riktning* och präglats av växlingar vid makten under trycket från valurnor och en upprorisk befolkning. I den bemärkelsen har det krig som nu pågår en politiskt-ideologisk dimension, där en auktoritär regim står emot viljan till demokratisering i grannlandet.

Därför går det inte att nöja sig med Serge Halimis ”betryggande” formuleringar när han attackerar dem som sägs överdriva ”hotet om att ett nederlag för Ukraina skulle innebära ett ökat hot mot Europa i övrigt genom påståenden om att faller Odessa i morgon skulle Moskva sedan attackera London, Berlin eller Paris”. Att världens öde inte hänger på vad som händer i Donbas eller på Krim är en sak. Men hur besvärande det än kan vara, är det också så att den massiva reaktionen från USA och en del europeiska länders sida också vilar på en politisk analys som det inte är förbjudet att dela,

Således förhåller det sig så att Putins regim inte bara befinner sig i krig mot Ukraina och att den huvudstupa hemfallit åt en anti-västlig vokabulär som kan få den att gå till frontalangrepp på liberala demokratier och vissa av landvinningarna där, bl a politisk pluralism och försvar av HBTQ-rättigheter för att inte tala om rättssamhället. De landvinningarna är ofullständiga, kränks och motsägs av en ojämlik ekonomisk politik och klimatkatastrof, men att inte förfoga över dem skulle upplevas som förfärligt och ytterligare minska utrymmet för att kunna kämpa för alternativ.

Och det finns rikligt med belägg för att Putins regim långt före invasionen av Ukraina försökte destabilisera regimerna inom Nato och EU genom att där gynna nationalistiska och reaktionära krafter. Förutom solidaritet med Ukrainas folk finns därför mer ”egoistiska” skäl att maximera framgångarna mot Vladimir Putin, dvs att skydda våra politiska modeller från all auktoritär utveckling.

Den ryske socialisten Ilja Budrajtskis har i tidskriften *Spectre* varnat Väst för detta. Putins regim, skriver han, har på 20 år gradvis utvecklats från att vara auktoritär och avpolitiserad till att vara en brutal diktatur – vilket han betecknar som ”en grotesk bild av det som normalt sker i ett kapitalistiskt samhälle när det hamnar i ekonomiska kriser, omfattande sociala klyftor och ett system som upprätthålls genom repression”.

Med andra ord finns det gott om skäl att känna sig direkt bekymrad av Putins agerande vid sina gränser. Å ena sidan utövar han ett reellt hot mot de principer som utgör den demokratiska grunden till våra samhällen. Å andra sidan håller han för oss upp en mardrömslik spegel med ytterst oroväckande inslag, som skapats av den oligarkiska beståndsdelen i dessa samhällen. Att orsaka honom ett nederlag skulle obestridligt ge nytt syre åt de mest framskridna demokratiska krafterna.

En bedräglig tredje världs-retorik

Det är vad personer inom vänstern inte förstår, en vänster som är ”blind” för politiska regimer när det kommer till att avgöra deras geopolitiska position. Krig ses i första hand, för att inte säga helt och hållet, som en kamp för infrastruktur på energiområdet eller ekonomiska avsättningsmöjligheter. ”Än en gång, krig planeras för gas och olja och det är folken som får lida”, twittrade Bastien Lachaud den 22 februari i år.

Analysen som hämtar näring ur Lenins bok *Imperialismen som kapitalismens högsta stadium*, som ändå är betydligt mer komplex, och som alltför ofta glömmer de verkliga världsåskådningar som ligger till grund för att krig utbryter eller går att undvika.

Det är förvisso nödvändigt att spåra de geostrategiska motiv som ger näring åt olika konflikter om man vill undvika att hamna i förenklade analyser i termer av krig mellan civilisationer eller religioner. Och det går inte att som Jean-Luc Mélenchon gjorde den 11 november påstå

att ”kriget alltid har klart identifierbara orsaker som går att lösa”. Intressen och politiskt engagemang har sin egen autonomi gentemot produktionsordningen och detta måste tas med i beräkningen.

Därför tjänar för övrigt Västs isolering rörande sanktionerna mot Ryssland mer som ett konstaterande än som något verkligt argument för att vara mer hänsynsfull mot Putins regim. Västs tunga skuldbörda mot utvecklingsländerna spelar säkert in, men av detta går det inte att dra slutsatsen att försvaret av internationell rätt måste överges. Framför allt borde det naivt att i detta se någon omsorg om att återställa den geopolitiska balansen från en homogen ”tredje värld”.

Jean-François Bayart, statsvetare och specialist på Afrika skriver: ”Den ryska propagandan i Afrika får visserligen genomslag, men räcker inte som förklaring till den neutralitet, för att inte säga eftergivenhet, länderna söder om Sahara uppvisar gentemot Ryssland [...]. Förutom avskyn mot Väst återfinns man något gemensamt mellan många afrikanska regimer och Putins Ryssland: att bygga upp en auktoritär stat och återskapa traditionell kultur, konspirationstänkande och religiösa ryck, samtliga symptom på likartade konservativa revolutioner, vilket gör sympatierna för Putins äventyr i Ukraina bara så mycket mer oroväckande.”

I motsats till detta ser vi en del länder som *a priori* ansetts stå Ryssland nära ta avstånd. I veckan som gick förvandlades toppmötet inom Organisationen för avtalet om kollektiv säkerhet (OTSC) till ett fiasko för Putin. Armeniens premiärminister Nikol Patinjan stoppade publicering av en gemensam deklARATION. Och ledarna för länder i Centralasien är inte redo att följa Putin i hans ukrainska äventyr, som de bedömer som klart utan rim och reson.

”Hard politics” åter i förgrunden

Delar av den radikala vänstern anser sig genom sin egen klarsynthet gå emot krigshetsen i resten av världen, men visar bara prov på sin egen blindhet inför faktorer och en dynamik som inte ingår i dess föråldrade intellektuella ramverk. Dess besatthet av tidigare historia hindrar den från att förstå nuet.

Men vill man vara mer välvillig kan man också där skönja en motvilja mot att rätta in sig i konflikter som stör det samarbete som krävs för att nå progressiva sociala och ekologiska mål på internationell nivå.

”Denna konflikt innebär en tillbakagång på båda de planen”, skrev François Ruffin på sin blogg. Den 1 mars beklagade Jean-Luc Mélenchon i nationalförsamlingen att ”en natt av invasion av den nationalistiska regeringen i Ryssland fört oss tillbaka till 1800-talet, då motsättningar mellan stormakter avgjordes genom krig. För oss tillbaka till 1900-talet då varje krig i Europa blev ett världskrig”. ”Konflikten för oss tillbaka till den gamla tidens säkerhet”, sade forskaren Charles-Philippe David några dagar senare.

Den sociologiska strömning som dominerar forskningen i Frankrike om internationella frågor har i det avseendet inte direkt bidragit till att utrusta vänstern för ”de stora händelserna” inom geopolitiken. Med tesen om att ”civilsamhällena tar över från staten har övertygelsen befasts om att det internationella inte längre återfinns i mellanstatliga relationer och möjligheten att skrida till våld, utan i det internationella civilsamhället och övernationella samband”, skrev Jean-Vincent Holeindre nyligen på ett akademiskt forum.

Bertrand Badie har varit ett inflytelserikt namn inom denna tradition. I boken *Nous ne sommes plus seuls dans le monde* [Vi är inte längre ensamma i världen] från 2016 betecknade han visserligen Ryssland som ett ”frustrerat imperium”, men avgränsade sig också från ”realister av alla slag” för vilka ”*power politics* förblir det grundläggande inslaget i internationella relationer”. Deras ”konfiguration” ”lyder inte längre och kommer sannolikt aldrig mer att lyda

under enskilda staters initiativ, för de är mer och mer inriktade på att svara mot dynamiken i sina samhällen i stället för att styra den”.

Ur den aspekten har invasionen av Ukraina inneburit en återgång till de råa grundvalarna för internationell politik, som tagit västliga eliter – men också den radikala vänstern – på sängen. Däri ligger inget uppmuntrande och det kräver en del intellektuella omvärderingar för att avgöra vilka politiska alternativ som är att föredra och vilka som måste förkastas. Att behålla samma glasögon och samma retorik oförändrad i decennier är helt klart inte bästa sättet att klara av detta.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Against the Current: [Klarhet om Ukraina](#)

Taras Bilous: [”Vänstern i väst måste tänka om”](#)

Jean Birnbaum: [Ukraina, vänstern och det totalitära arvet](#)

Ilja Budrajtskis: [Mot Putins krig i Ukraina](#)

Volodymyr Isjtjenko: [Rysslands krig mot Ukraina har redan förändrat världen](#)

David Ost: [Ingen vänsteruppfattning kan rättfärdiga Putins attack på Ukraina](#)

Se även: Bill Fletcher, Jr & Elly Leary: [Hitta rätt inom vänsterns debatt om Ukraina](#)